

Sygn. akt VII AGa 844/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Marcin Łochowski (spr.)

Sędziowie: SA Aldona Wapińska

SA Magdalena Sajur - Kordula

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2018 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 27 lipca 2016 r., sygn. akt XX GC 781/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VII AGa 844/18

UZASADNIENIE

(...) sp. z o.o. w W. wniosła o zasądzenie od (...) sp. z o.o. w Ł. kwoty 106 832,13 zł z odsetkami ustawowymi oraz kosztami procesu.

Powód wskazał, że w dniu 6 listopada 2014 r. strony zawarły kontrakt na dostawę jabłek. Powód w styczniu 2015 r. dostarczył pozwanej spółce towar o łącznej wadze 147 000 kg w zakresie zawartego kontraktu i 89 520 kg poza kontraktem, a miesiącach luty – marzec 2015 r. łącznie 117 700 kg jabłek. Strona pozwana nie zapłaciła za dostarczony towar kwoty dochodzonej pozwem.

(...) sp. z o.o. w Ł. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu.

Pozwana spółka podniosła, że do połowy marca 2015 r. kilkakrotnie kontaktowała się z powodem, zwracając się z prośbą o wskazanie przyczyn nierealizowania umowy zgodnie z jej postanowieniami. W konsekwencji, strona pozwana zmuszona została do zakupienia brakującego towaru (niedostarczonego przez powoda) w miesiącach lutym i marcu

2015 r. od innych podmiotów za cenę 32 195,60 zł, a także w kwietniu i maju 2015 r. za cenę 129 000 zł. Oznaczało to poniesienie szkody na skutek nieprawidłowego

wykonywania umowy w miesiącach lutym i marcu 2015 r. oraz zupełnego zaprzestania jej wykonywania w miesiącach kwiecień i maj 2015 r. – w wysokości 161 195,60 zł. Wobec poniesionej szkody, pozwana dokonała potrącenia wzajemnych wierzytelności.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 27 lipca 2016 r. zasądził od strony pozwanej kwotę 106 832,13 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 20 maja 2015 r. do dnia zapłaty oraz obciążył pozwanego kosztami procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że strony dnia 6 listopada 2014 r. zawarły umowę, której przedmiotem było dostarczenie 1200 ton jabłek przemysłowych w okresie od listopada 2014 r. do czerwca 2015 r. Zgodnie z harmonogramem dostaw powód zobowiązał się do dostarczania 150 ton miesięcznie produktu, za cenę 0,25 zł netto za kilogram. Za porozumieniem stron możliwe było rozszerzenie ilości lub przesunięcie ilości pomiędzy okresami, każdorazowo uzgadniane. Płatność miała następować 30 dni po dostawie. Powód w umowie potwierdził, iż posiada wiedzę, że produkt końcowy, który zostanie wytworzony z surowca jest przedmiotem kontraktów ze stałą ceną pomiędzy pozwanym a odbiorcami końcowymi.

Powód dostarczył pozwanemu towar również poza umową. Powód w styczniu 2015 r. dostarczył pozwaną spółkę towar o łącznej wadze 147 000 kg w zakresie zawartej umowy i 89 520 kg poza nią. W miesiącach luty – marzec 2015 r. dostarczył pozwanemu łącznie 117 700 kg jabłek. Za te jabłka pozwany nie zapłacił kwoty 106 832,13 zł.

Dnia 6 marca 2015 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty należności za dostarczony towar, wyznaczając dodatkowy termin do 13 marca 2015 r., oświadczając, że w przypadku braku zapłaty, odstąpi od umowy w części niewykonanej na dzień odstąpienia. Pozwany nie wykonał zobowiązania we wskazanym terminie. Pismem z dnia 13 marca 2015 r. powód ponownie wezwał pozwaną spółkę do uregulowania zaległej należności wraz z odsetkami w terminie do dnia 20 marca 2015 r. i wskazał, że z uwagi na opóźnienia w zapłacie, powzięcia wątpliwości co do stanu majątkowego pozwanego i jego wypłacalności wstrzymuje się ze spełnieniem świadczenia.

W dniu 23 marca 2015 r. powód złożył oświadczenie o częściowym odstąpieniu od umowy, wzywając jednocześnie po raz kolejny do zapłaty w terminie do 30 marca 2015 r. zaległych należności.

W dniu 7 kwietnia 2015 r. pozwany wezwał powoda do zapłaty kwoty 32 195,60 zł, która stanowiła równowartość szkody poniesionej przez pozwanego w następstwie nieterminowego dostarczenia towaru przez powoda. Pozwana spółka, z uwagi na wstrzymanie przez powódkę dostarczania produktu objętego umową, dokonała zakupu brakującego towaru w miesiącach lutym i marcu 2015 r. od innych podmiotów za cenę 32 195,60 zł, a także w kwietniu i maju 2015 r. za cenę 129 000 zł. Dnia 14 kwietnia 2015 r. pozwany skierował do powoda oświadczenie o potrąceniu, wskazując w treści oświadczenia, iż pozwany jest zobowiązany do zapłaty na rzecz powoda należności wynikających z faktur VAT nr (...) z dnia 8 stycznia 2015 r. Następnie w dniu 4 maja 2015 r. pozwany skierował do powoda kolejne oświadczenie o potrąceniu wskazując, iż pozwany jest zobowiązany do zapłaty na rzecz powoda należności wynikających z faktury VAT nr (...) z dnia 5 lutego 2015 r. oraz nr (...) /10/03/2015 z dnia 6 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości. Bezsportny jest zawarcie dnia 6 listopada 2014 r. między stronami umowy na dostarczanie jabłek przemysłowych w ilości 1200 ton oraz wykonanie przez powoda dostaw towaru, za który domaga się zapłaty.

Sporne jest natomiast, czy powód zasadnie i prawidłowo odstąpił od łączącej strony umowy oraz, czy strata finansowa, jaką poniósł pozwany w związku z zakupem niedostarczonej ilości towaru przez powoda od innych kontrahentów, skutkuje powstaniem po stronie pozwanej spółki przedstawionego do potrącenia roszczenia.

Sąd pierwszej instancji zakwalifikował umowę stron, jako umowę dostawy. Zgodnie z art. 605 k.c. przez umowę dostawy dostawca zobowiązuje się do wytworzenia rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku oraz do ich dostarczenia częściami albo okresowo, a odbiorca zobowiązuje się do odebrania tych rzeczy i do zapłacenia ceny. Stosownie do art. 612 k.c. w przedmiotach nieuregulowanych przepisami dotyczącym dostawy, do praw i obowiązków dostawcy i odbiorcy stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży.

Powódka dostarczyła pozwanemu towar za łączną kwotę 106 832,13 zł. W wyniku braku zapłaty przez pozwaną za dostarczany towar, powód na podstawie art. 490 k.c. zatrzymał pozostałe dostawy towaru do czasu uregulowania przez pozwanego poszczególnych należności, a następnie po kilkakrotnym uprzednim wzywaniu pozwanego do zapłaty należności z zastrzeżeniem odstąpienia od umowy, dnia 23 marca 2015 r. w odstąpił od tej umowy.

Zgodnie z art. 491 § 1 k.c. jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Może również bądź bez wyznaczenia terminu dodatkowego, bądź po jego bezskutecznym upływie żądać wykonania zobowiązania i naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki.

W ocenie Sądu Okręgowego, oświadczenie powoda z dnia 23 marca 2015 r. o odstąpieniu od umowy wywiera skutki prawne, wbrew twierdzeniu pozwanego o jego niezasadności. Strona pozwana dopuściła się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, tj. zapłaty za dostarczony towar w terminie, co potwierdza pismo powoda z dnia 6 marca 2015 r. Wynika to też z pisma pozwanego z dnia 14 kwietnia 2015 r. i z dnia 4 maja 2015 r., w których pozwany oświadcza, iż jest zobowiązany do zapłaty na rzecz powoda kwot wynikających z faktur VAT nr (...).

Powód kilkakrotnie wzywał stronę pozwaną do prawidłowego wykonywania umowy, wyznaczając dodatkowy termin do wykonania zobowiązania, wskazując iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy. Wobec skutecznego odstąpienia od umowy w części niewykonanej po stronie pozwanej nie powstała żadna szkoda wywołana działaniami lub zaniechaniami powoda.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, podniesiony przez pozwanego zarzut potrącenia oprócz skutku w postaci pośredniego uznania, nie doprowadził do wygaśnięcia roszczeń powoda. Zarzut potrącenia podniesiony przez pozwanego jest nieskuteczny, z uwagi na brak istnienia wymagalnej wierzytelności pozwanego, bowiem powód skutecznie odstąpił od umowy z dnia 6 listopada 2014 r.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 2 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając temu orzeczeniu naruszenie:

- art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, przede wszystkim zeznań świadków oraz stron, z przekroczeniem zasad logiki, racjonalnego rozumowania oraz doświadczenia życiowego;

- art. 227 k.p.c. przez niewyjaśnienie okoliczności mających znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, polegające na oddaleniu wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia powstania szkody w majątku strony pozwanej i jej wysokości;

- art. 233 § 1 k.p.c. przez wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego niewynikających, a nadto sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i z doświadczeniem życiowym, tzn. przyjęcie, że strona pozwana pozostawała w zwłoce w wykonaniu umowy wzajemnej i tym samym powód mógł skutecznie odstąpić od umowy z dnia 6 listopada 2014 r. w sytuacji, gdy opóźnienie w spełnieniu świadczenia nastąpiło z uwagi na nie współdziałanie, brak lojalności i współpracy wierzyciela przy wykonywaniu świadczenia;

- art. 476 k.c., 471 k.c. oraz art. 354 § 2 k.c. w zw. z art 5 k.c. przez ich niezastosowanie i uznanie, że pozwany pozostawał w zwłoce w wykonaniu umowy wzajemnej i tym samym powód mógł skutecznie odstąpić od umowy z dnia 6 listopada 2014 r. w sytuacji, gdy opóźnienie w spełnieniu świadczenia nastąpiło z uwagi na niewspółdziałanie, brak lojalności i współpracy wierzyciela przy wykonywaniu świadczenia, a zatem z przyczyn, za które dłużnik nie ponosił odpowiedzialności, co wyłącza możliwość uznania opóźnienia za zwłokę dłużnika;

- art. 491 § 1 oraz 2 k.c. przez jego zastosowanie, w sytuacji, w której pozwany nie pozostawał w zwłoce i uznanie, że umowa z dnia 6 listopada 2014 r. została skutecznie rozwiązana i co za tym idzie naruszenie art. 498 § 1 k.c. przez jego niezastosowanie, co doprowadziło do wniosku, iż pozwany nie dokonał skutecznego potrącenia wierzytelności;

- art. 379 § 1 k.c., art. 491 § 2 k.c. oraz art. 498 § 1 k.c. przez ich błędne zastosowanie i uznanie, że z uwagi na skuteczne odstąpienie od umowy oświadczeniem z dnia 23 marca 2015 r. nie istniała wymagalna wierzytelność pozwanego wobec powoda, zdatna do potrącenia, podczas gdy odstąpienie odnosiło się do niewykonanej jeszcze części umowy, a co za tym stoi wierzytelności pozwanej powstałe co do pozostałej części umowy pozostały aktualne.

W konsekwencji, pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego opisane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i przyjmuje je za własne. Sąd pierwszej instancji dokonał również trafnej, co do zasady, oceny prawnej zasadności dochodzonego roszczenia, z którą wypada w przeważającej mierze się zgodzić.

Nie są przede wszystkim trafne zarzuty apelacji dotyczące ustaleń faktycznych. Stan faktyczny w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia jest bezsporny. Nie ma sporu, że strony w umowie uzgodniły, że płatność za dostarczone jabłka nastąpi w terminie 30 dni po dostawie. Niesporne jest nadto, iż powód w styczniu 2015 r. dostarczył pozwanemu towar o łącznej wadze 147 000 kg w zakresie zawartego kontraktu i 89 520 kg poza kontraktem. Pozwany nie zapłacił za dostarczony towar. W miesiącach luty – marzec 2015 r. powód dostarczył pozwanemu łącznie 117 700 kg jabłek. Oczywiście jest, że pozwany w miesiącu lutym popadł w opóźnienie z zapłatą za dostawy zrealizowane w styczniu 2015 r. Nie zapłacił bowiem za towar w terminie 30 dni od dostarczenia jabłek.

Dnia 6 marca 2015 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty należności za dostarczony towar, wyznaczając dodatkowy termin do dnia 13 marca 2015 r., oświadczając, że w przypadku braku zapłaty, odstąpi od umowy w części niewykonanej na dzień odstąpienia. Pozwany nie uiścił zapłaty za dostarczony towar. Wezwanie zostało ponowione przez powoda w dniu 13 marca 2015 r. Następnie powód w dniu 23 marca 2015 r. złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy w części niewykonanej.

Tak ustalony stan faktyczny jest wystarczający do miarodajnego rozstrzygnięcia sprawy. Chybione są zarzuty dotyczące ustaleń co do istnienia zastrzeżeń dotyczących jakości towaru, niedostarczania przez powoda umówionej ilości jabłek oraz pominięcia tego, że od stycznia 2015 r. dostawy następowały po cenach rynkowych, a nie umownych. Co do pierwszej z tych okoliczności, to nawet, gdyby przyjąć, że pozwany zgłaszał zastrzeżenia co do jakości dostarczanego towaru, to nie zwalniało go to z obowiązku zapłaty za dostawy, w szczególności, że pozwany nie wystąpił z żadnymi roszczeniami dotyczącymi jakości dostaw, np. z żądaniem obniżenia ceny, wymiany dostarczonego towaru na wolny od wad itp. Pozwany błędnie wskazuje, że świadkowie potwierdzili niedostarczenie umówionej ilości jabłek, podczas gdy te zeznania świadków odnoszą się do okresu od lutego 2015 r., kiedy poza sporem jest, że strona powodowa zaprzestała dostarczania jabłek. Bezzaporne jest natomiast, iż dostawy za styczeń 2015 r., a także miesiące wcześniejsze, zostały zrealizowane w całości. Myli się całkowicie skarżący, wskazując, że powód od stycznia 2015 r. dostarczał jabłka po cenie rynkowej. Jest to o tyle prawda, że powód w styczniu 2015 r. dostarczył 89 520 kg jabłek poza umową z dnia 6 listopada 2014 r. i tych dostaw dotyczą faktury, w których cena jabłek jest inna niż uzgodniona

przez strony. Co więcej, gdyby powód żądał za dostarczone w wykonaniu umowy jabłka ceny wyższej niż uzgodniona w umowie, to pozwany nie miałby obowiązku uiszczać tej ceny. Strony wiązała bowiem w tym zakresie cena umowna.

Niezrozumiałe są wywody skarżącego dotyczące nielojalności powoda, wywodzonej z formułowania przez powoda oczekiwań dotyczących zmiany treści umowy. Nie sposób przecież pozbawić stron możliwości zmiany umowy w trakcie jej obowiązywania, zwłaszcza w sytuacji zmiany warunków rynkowych. Propozycje zmiany treści umowy (np. w zakresie ceny) nie mogą być uznane za przejaw nielojalności kontrahenta. Ustalenia Sąd pierwszej instancji w tym zakresie nie mogły mieć więc wpływu na wynik sprawy.

Sąd Okręgowy trafnie uznał, że strony łączyła umowa dostawy. Stanowisko to nie jest podważane w apelacji. Zgodnie z art. 605 k.c. przez umowę dostawy dostawca zobowiązuje się do wytworzenia rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku oraz do ich dostarczania częściami albo periodycznie, a odbiorca zobowiązuje się do odebrania tych rzeczy i do zapłacenia ceny. Nie budzi wątpliwości, że pozwany jest zobowiązany do zapłaty umówionej ceny za dostarczony towar. Pozwany tego obowiązku również nie kontestuje, podnosząc jedynie zarzut potrącenia wierzytelności wzajemnej – odszkodowania za niewykonanie umowy przez powoda (art. 471 k.c.).

Stosownie do art. 491 § 1 k.c. jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Jeżeli świadczenia obu stron są podzielne, a jedna ze stron dopuszcza się zwłoki tylko co do części świadczenia, uprawnienie do odstąpienia od umowy przysługujące drugiej stronie ogranicza się, według jej wyboru, albo do tej części, albo do całej reszty niespełnionego świadczenia (art. 491 § 2 k.c.). Powód z tej instytucji skorzystał i skutecznie odstąpił od umowy w części niewykonanej. Bez znaczenia jest to, że opóźnienia w płatności za dostawy były stałą praktyką pozwanego. Istotny jest w tym kontekście jedynie fakt, że pozwany nie zapłacił za styczniowe dostawy w terminie ustalonym w umowie.

Zgodnie z art. 395 § 2 k.c. § 2. w razie wykonania prawa odstąpienia umowa uważana jest za niezawartą. To, co strony już świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu. Za świadczone usługi oraz za korzystanie z rzeczy należy się drugiej stronie odpowiednie wynagrodzenie. Mając na względzie treść art. 491 § 2 k.c. oświadczenie powoda o odstąpieniu miało skutki tylko w części umowy, która nie została wykonana. Dokonując takiej oceny prawnej Sąd Okręgowy nie naruszył art. 491 k.c.

Z tego względu pozwany jest zobowiązany zapłacić za dostarczone jabłka uzgodnioną cenę (w tym zakresie umowa obowiązuje), w powód nie ma obowiązku wykonać umowy w pozostałym zakresie, tj. dostarczyć pozostałych jabłek (w tym zakresie odstąpienie od umowy jest skuteczne). Rację ma wobec tego Sąd Okręgowy, podnosząc, że pozwany nie może mieć roszczeń odszkodowawczych w związku z niewykonaniem umowy (art. 471 k.c.), skoro na skutek odstąpienia obowiązek świadczenia po stronie powoda ustał. Skoro powód nie był zobowiązany do dostawy jabłek – w tej części umowy, w jakiej doszło do skutecznego odstąpienia – to nie można mu przypisać niewykonania zobowiązania. Tym samym, roszczenie wzajemne pozwanego nie znajduje oparcia w treści art. 471 k.c., a co za tym idzie podniesiony przez niego zarzut potrącenia nie może być skuteczny. Zarzut naruszenia art. 498 k.c. nie jest więc trafny.

Co więcej, zdaniem Sądu Apelacyjnego, twierdzenia pozwanego nie wskazują, że poniósł szkodę. Sam fakt nabywania jabłek od innych kontrahentów po cenach rynkowych – wyższych od ustalonych z powodem –

nie świadczy jeszcze o poniesieniu szkody. Pozwany przecież już w trakcie wykonywania umowy przez powoda kupował od niego jabłka po cenach rynkowych. Była to zatem zwykła praktyka gospodarcza pozwanego. Możliwe byłoby przyjęcie, że pozwany poniósł szkodę na skutek zaprzestania dostarczania jabłek przez powoda, gdyby pozwany wykazał, że określona ilość jabłek był niezbędna dla wykonania zaciągniętych przez niego zobowiązań i nie było możliwości zakupu jabłek od innych dostawców w cenach nie wyższych niż uzgodniona w umowie z powodem. Wówczas różnica tych cen (ceny jabłek zakupionych od innych kontrahentów i ceny uzgodnionej z powodem) mogłaby stanowić szkodę pozwanego.

Jednak dywagacje w tej kwestii są bezprzedmiotowe, skoro pozwany nie sformułował nawet twierdzeń w tym zakresie, a brak zobowiązania po stronie powoda wyklucza powstanie roszczenia odszkodowawczego. Nadto trzeba zwrócić uwagę, że Sąd Okręgowy ustalił, że objęte zarzutem potrącenia kwoty to wartość jabłek zakupionych przez pozwanego od innych kontrahentów w miesiącach lutym i marcu 2015 r. za cenę 32 195,60 zł, a w kwietniu i maju 2015 r. za cenę 129 000 zł. Pozwany tego ustalenia w apelacji nie podważa. Oczywiście jest, że takie ujęcie szkody jest wadliwe. Z całą pewnością łączne wydatki pozwanego na zakup jabłek od innych dostawców nie stanowią szkody w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Pozwany musiałby przecież wydatkować na zakup tych jabłek co najmniej kwotę wynikającą z ceny ustalonej w umowie z powodem.

Wbrew zarzutom apelacji, zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Dlatego też, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego, jako bezzasadną.

Nadto, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 265) zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.